

Policyåtgärder för mer hållbara kostvanor och produktionsmetoder

För att uppnå ett mer hållbart livsmedelssystem behövs såväl förändringar i vad vi äter som i hur produktionen går till. Offentliga och privata policyåtgärder kan bidra till att främja konsumenters och producenters övergång till mer hållbara kostvanor respektive produktionsmetoder. I denna policy brief sammanfattar vi rekommendationer och insikter för policydesign, med betoning på behovet av att ta hänsyn till heterogenitet bland olika segment av konsumenter och producenter. Detta är viktigt särskilt för att undvika spänningar och friktioner samt för att öka policyåtgärdernas effektivitet.

Bakgrund

Livsmedelssystemet står inför betydande hållbarhetsutmaningar. Globalt står systemet för ca en tredjedel av de antropogena utsläppen av växthusgaser(1). I Sverige är jordbruket (som bara är en del av det totala livsmedelssystemet) ansvarigt för cirka 14 % av landets territoriella utsläpp av växthusgaser(2). Våra produktions- och konsumtionsmönster leder till omfattande negativa effekter på biologisk mångfald. Forskning har visat att svensk livsmedelskonsumtion överskrider fem av sex relevanta planetära gränser när den räknas om per capita(3). I Sverige visar nyligen publicerade siffror på att så mycket som 50 % av

REKOMMENDATIONER

- 1. Överväg noggrant inramning för kommunikationsinsatser avseende kostförändringar samt implementering av interventioner för att undvika friktioner mellan olika grupper av konsumenter.**
- 2. Dra nytta av forskning som visar hur policyåtgärder kan utformas för att erhålla allmänhetens stöd och minska motstånd.**
- 3. Tillämpa policyåtgärder sekventiellt för att undvika initiala motreaktioner från starka motståndsgupper och dra nytta av normernas inflytande.**
- 4. Överväg noggrant skillnader mellan och inom grupper.**
- 5. Enkel informationsspridning är inte tillräcklig för att uppmuntra användning av mer hållbara produktionsmetoder.**
- 6. Miljömässiga och sociala identiteter är viktigare drivkrafter för hållbara val än andra mer direkt observerbara egenskaper.**

den vuxna befolkningen lider av övervikt eller fetma(4), något som åtminstone delvis kan bero på en livsmedelsmiljö som inte stöder hälsosamma matval. Samtidigt kämpar många lantbrukare med att uppnå lönsamhet i sin verksamhet(5).

Att uppnå ett mer hållbart livsmedelssystem kräver förändringar i beteenden hos alla aktörer inom systemet. Både kostval och produktionsmetoder behöver anpassas för att vara mer i linje med hållbar utveckling. Olika offentliga (t.ex. rekommendationer från statliga myndigheter, offentliga stödåtgärder) och privata styrmedel (t.ex. åtgärder och program från olika aktörer i värdkedjan) kan bidra till att styra både livsmedelskonsumtion och produktion mot mer hållbara kostvanor och produktionsätt, om de utformas effektivt.

Inom ramen för Mistra Food Futures har vi analyserat konsumenters preferenser för policys som stöder mer hållbara kostvanor. Vi har också analyserat drivkrafter för att främja lantbrukares användning av mer hållbara produktionsmetoder. Våra resultat ger värdefulla insikter för utformning av både offentliga och privata policyåtgärder som syftar till att stödja en övergång till mer hållbara metoder inom livsmedelssystemet.

I denna policybrief sammanfattar vi våra rekommendationer och insikter för policyåtgärder baserat på vår forskning. Sammantaget lyfter våra resultat fram betydande heterogenitet och individuella skillnader bland de studerade konsument- och producentgrupperna. Preferenser för policys och drivkrafter för att börja använda mer hållbara metoder skiljer sig således avsevärt åt mellan olika segment av konsumenter

och producenter. Detta är en viktig insikt, då det visar att en "one-size-fits-all"-ansats för att utforma offentliga och privata policys sannolikt inte är effektivt. Heterogeniteter kan innebära både utmaningar och möjligheter. Våra rekommendationer och insikter för policy syftar till att hantera utmaningarna och utnyttja möjligheterna. För policyinsikter kopplat till lantbrukare lyfter våra resultat även fram problemen med enkel informationsspridning samt vikten av attityder och värderingar som drivkrafter för mer hållbara produktionsmetoder.

Vetenskaplig bakgrund till rekommendationerna och insikterna för policy

1. Överväg noggrant inramning för kommunikationsinsatser avseende kostförändringar samt implementering av interventioner för att undvika friktioner mellan olika grupper av konsumenter.

Det finns betydande heterogenitet när det gäller kostmönster och drivkrafter bakom dem. Människor som värderar miljöfrågor högre tenderar att välja livsmedel och kostmönster med mindre miljöpåverkan(6). Vi ser också variation när det gäller medborgarnas acceptans för statliga policys och interventioner. Personer med starkare miljöengagemang och som placerar sig mer till vänster på den politiska skalan tenderar att uppfatta att människor som dem själva är mer positiva till statliga policyinterventioner, som till exempel en köttskatt(7).

Den observerade variationen i attityderna till kostvanor och policyinterventioner kan utgöra en utmaning. En möjlig konsekvens av variationen är att politisk enighet om interventioner inte kan nås. Om den observerade variationen pekar på en polarisering som drivs av ideologiska värderingar, kan det dessutom bli svårt att genomföra och till och med att föreslå interventioner för att förändra konsumtionen. Mer "aggressiva" politiska kampanjer riskerar snarare att förvärra en polarisering.

2. Dra nytta av forskning som visar hur policyåtgärder kan utformas för att erhålla allmänhetens stöd och minska motstånd.

Heterogenitet också innebära möjligheter. Olika typer av policy och policydesign kan tilla olika grupper på olika sätt. Detta visar att det är möjligt att rikta sig till "motståndare" för att förändra deras beteende. Vi ser stora variationer i stödet för olika policyinterventioner, inte bara beroende på interventionstyp utan också beroende på hur de är utformade och presenterade. Till exempel uttrycker medborgare olika stöd beroende på hur en intervention påverkar deras levnadskostnader. Dessutom verkar människor i allmänhet ogilla konsumentinriktade policys, även i form av subventioner, och är mer positiva om po-

licyerna riktar sig mot produktionen och därmed indirekt förändrar konsumtionen(8).

3. Tillämpa policyåtgärder sekventiellt för att undvika initiala motreaktioner från starka motståndsgupper och dra nytta av normernas inflytande.

Med tanke på hur normer och uppfattningen om normerna påverkar attityder, kan även en liten förändring i allmänhetens åsikt vara den kritiska massan som krävs för att främja förändring. Det kan därför vara effektivt att införa interventioner stegvis, med start i de åtgärder som har högre acceptans hos medborgarna. Till exempel kan man börja med insatser som genomförs av icke-statliga aktörer, snarare än av staten direkt, så länge de fortfarande är effektiva och leder till beteendeförändringar. Därefter kan man gå vidare till mer kontroversiella åtgärder.

Människor är i genomsnitt mer positiva till mindre ingripande policier som implementeras av icke-statliga aktörer(9). Dessutom beror attityden till interventioner också på vad personen tror att andra tycker om frågan (vad normen är)(10).

4. Överväg noggrant skillnader mellan grupper; att enbart beakta genomsnittliga effekter kan dölja viktiga underliggande skillnader i möjligheter och önskemål att övergå till mer hållbara metoder.

Våra studier visar på betydande heterogenitet bland olika grupper av lantbrukare. Att enbart fokusera på genomsnittliga effekter, till exempel gällande preferenser för mer hållbara produktionsätt, kan dölja viktiga skillnader. Vi observerar att många lantbrukare beaktar både ekonomiska, miljömässiga och sociala effekter av sina produktionsval(11). Det finns dock en grupp där de ekonomiska effekterna är viktigast för att maximera nyttan, medan en annan grupp anser att alla hållbarhetseffekter är viktiga.

Policydesign och rådgivning bör ta hänsyn till skillnaderna mellan grupper. Att endast fokusera på genomsnittliga effekter är missvisande, då det döljer viktiga underliggande preferenser för att övergå till mer hållbara metoder.

5. Enkel informations spridning är inte tillräcklig för att förändra produktionsmetoder mot mer hållbara alternativ.

Att sprida information framhålls ofta som ett billigt och enkelt sätt att informera om hållbarhetseffekter av olika val. Ändå finns det skäl att ifrågasätta effektiviteten i enkel informations spridning. Vi testade användbarheten av ett enkelt informationsverktyg för att påverka preferenser för mer hållbara produktionsätt bland lantbrukare med mjölkkor(12). Verktyget var utformat för att ge balanserad information om hållbarhetseffekter, utifrån vetenskaplig evidens, och presenterades som ett enkelt informationskort som delades ut vid ett tillfälle.

Våra resultat visar att en sådan informations spridning sannolikt har begränsade genomsnittliga effekter. Enkel informations spridning kan vara viktig för att öka medvetenheten om produktionsmetoder och deras hållbarhets-effekter. För att förändra produktionen mot mer hållbara metoder skulle dock mer djupgående tillvägagångssätt sannolikt behöva komplettera enkel informations spridning.

6. Miljömässiga och sociala identiteter är viktigare drivkrafter för hållbara val än andra mer direkt observerbara egenskaper.

Det finns en betydande heterogenitet bland såväl gårdar som lantbrukare, vilket påverkar möjligheterna att övergå till hållbara produktionsmetoder. Vi ser att variation i miljömässiga och sociala identiteter är de viktigaste drivkrafterna för lantbrukarnas preferenser för mer hållbara produktionsval(11). Mer direkt observerbara egenskaper som gårdsstorlek, inkomst, konventionell eller ekologisk inriktning och lantbrukarnas utbildning har relativt begränsat förklaringsvärde, även om vissa av dessa egenskaper är statistiskt signifikanta.

Vid utformning av policys och program för mer hållbara produktionsmetoder är det nödvändigt att noggrant beakta lantbrukarnas miljömässiga och sociala identiteter, snarare än de mer direkt observerbara egenskaperna.

Dessa råd är framtagna genom ett samarbete mellan forskare i Mistra Food Futures, vilka ansvarar för innehållet i dokumentet.

Helena Hansson, Professor vid institutionen för ekonomi, Sveriges lantbruksuniversitet

Therese Lindahl, Fil dr och forskare vid Beijerinstitutet för ekologisk ekonomi

Referenser

1. Crippa M, Solazzo E, Guizzardi D, Monforti-Ferrario F, Tubiello FN, Leip A. Food systems are responsible for a third of global anthropogenic GHG emissions. *Nature Food*. 2021 Mar 1;2(3):198–209.
2. Naturvårdsverket. Jordbruk, utsläpp av växthusgaser [Internet]. 2023 [cited 2023 Oct 11]. Available from: <https://www.naturvardsverket.se/data-och-statistik/klimat/vaxthusgaser-utslapp-fran-jordbruk/>
3. Moberg E, Karlsson Potter H, Wood A, Hansson PA, Röös E. Benchmarking the Swedish Diet Relative to Global and National Environmental Targets—Identification of Indicator Limitations and Data Gaps. *Sustainability*. 2020 Jan;12(4):1407.
4. Folkhälsomyndigheten. Statistik om övervikt och fetma hos vuxna [Internet]. 2023 [cited 2023 Oct 11]. Available from: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/mat-fysisk-aktivitet-overvikt-och-fetma/overvikt-och-fetma/statistik-om-overvikt-och-fetma/overvikt-och-fetma-hos-vuxna/>
5. Jordbruksverket. Jordbrukets produktivitet och struktur. 2017.
6. Lindahl T, Linder N. What factors influence choosing fish over meat among grocery shoppers? Insights from an unsuccessful nudge intervention. *Ecological Economics*. 2024 Oct 1;224:108297.
7. Lindahl T. Determinants for public support of a meat tax and the potential role of polarisation. 2024. Manuscript in preparation.
8. Lindahl T. Citizen support for taxes and subsidies implemented to achieve more sustainable food consumption: the role of policy design and presentation [Internet]. 2024 [cited 2024 Aug 1]. (Beijer Discussion Paper Series). Report No.: 280. Available from: <https://beijer.kva.se/publication/citizen-support-for-taxes-and-subsidies-implemented-to-achieve-more-sustainable-food-consumption-the-role-of-policy-design-and-presentation/>
9. Linder N, Bergquist M, Jonell M, Bjälkebring P. (Un)Acceptable Protein Shift: Consumer Acceptability of Retail-led Interventions Promoting Sustainable Diets. 2024. Manuscript in Preparation.
10. Gulliksen J. Policies for reduced consumption of animal-sourced food: What influences acceptability? [Internet]. 2022 [cited 2024 Aug 1]. Available from: <https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-206946>
11. Oyinbo O, Hansson H. Understanding dairy farmers' trade-offs between environmental, social and economic sustainability attributes in feeding systems: The role of farmers' identities. *Journal of Agricultural Economics* [Internet]. [cited 2024 Jul 29];n/a(n/a). Available from: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1477-9552.12588>
12. Oyinbo O, Hansson H. Information provision and preferences for more sustainable dairy farming: Choice experimental evidence from Sweden. *Agricultural and Resource Economics Review*. 2024 Apr;53(1):119–43.

Om Mistra Food Futures

Mistra Food Futures är ett forskningsprogram vid SLU. Våra huvudsakliga partners är SLU, Stockholm Resilience Centre (SRC) vid Stockholms universitet, RISE och The Beijer Institute of Ecological Economics. Vi erbjuder ett tvärvetenskapligt perspektiv på det svenska livsmedelssystemet. I dialog med externa aktörer utvecklar vi strategier för att det svenska livsmedelssystemet ska uppnå ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet och resiliens.

🌐 www.mistrafoodfutures.se
✉ info@mistrafoodfutures.se
in [mistra-food-futures](https://www.instagram.com/mistra-food-futures)

Kontakt

Anne Lennartsson
anne.lennartsson@slu.se

Programchef

Helena Hansson
helena.hansson@slu.se